

עבודה זרה מג

שווערד

1. רמב"ם יד החזקה - הלכות עבודת כוכבים פרק ג

(יא) טבעת שיש עליה חותם שהוא צורת אדם אם היתה הצורה בולטת אסור להניחה ומותר לחתום בה ואם היתה הצורה שוקעת מותר להניחה ואסור לחתום בה מפני שהנחתם תעשה בו הצורה בולטת וכן אסור לצור דמות חמה ולבנה כוכבים מזלות ומלאכים שנאמר לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשיי המשמשין לפני במרום ואפילו על הלוח צורות הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם וצורות האילנות ודשאים וכיוצא בהן מותר לצור אותם ואפילו היתה הצורה בולטת. [השגת הראב"ד - וכן אסור לצור צורת חמה וכו' א"א דומה שהוא מחלק בין צורת אדם לצורת המשמשין במרום צורת משמשין אפילו הם שוים לא בולטים ולא שוקעים אסורים וצורת אדם אם אינו בולט מותר ולא ידעתי למה ומאין לו וא"ת משום דקתני חותמה בולט אסור להניחה הא שוה בשוה מותר אפי"ל שוה בשוה אסור וסוף דבר לעשותה ישראל בכל ענין אסור ואם עובדי כוכבים עשו לו בולט אסור להניחה בידו ומותר שיחתום לו עובד כוכבים שוקע מותר להניחה ואסור לחתום לו עובד כוכבים ואחד צורת אדם וצורת שמשין שבמרום דינם שוה וכן עיקר]:

2. שו"ת רדב"ז חלק ד סימן קז

.... נמצא לפי תירוצו של אב"י ברייתא אמצעיתא דכל הפרצופין מותרין חוץ מפרצוף אדם איירי בעושה ואם כן מותר לעשות כל הפרצופין חוץ מפרצוף אדם וכן כל הצורות חוץ מצורת דרקון. ובצורת דרקון איכא פלוגתא איכא מאן דאמר דכיון דאיירי סיפא במוצא דוקא במוצא אסור אבל לעשות צורת דרקון מותר. ואיכא מאן דאמר דלעשותו נמי אסור דחוץ מצורת דרקון דקתני אפילו במוצא וכל שכן בעושה. ומכל מקום מתירוצו של אב"י למדנו דצורת אריה לבד וכן כל שאר הצורות מותר לעשותם חוץ מפרצוף אדם. וכן כתבה הרמב"ם ז"ל פרק שלישי מהלכות ע"ז וזה לשונו צורת הבהמות ושאר נפש חיה חוץ מן האדם וכולי מותר לצור אותם אפילו היתה הצורה בולטת עד כאן. ... וא"ת היכי פסקו כתירוציה דאב"י במקום רבא. דהא אמרינן בכוליה גמרא כל היכי דאיפליגי אב"י ורבא הלכתא כרבא בר מיע"ל קג"ם. הא לא קשיא דלא אמרינן האי כללא אלא היכא דאיפליגו במימריה דנפשייהו. אבל היכא דאיפליגו בפירושה דמתניתא כי הכא לית לן האי כללא.

3. יעב"ץ - סר אפיס (עיי"ש)

4. ס' דברי תורה ח"ד: כו

ATTACHED

5. שו"ת משיב דבר חלק ב סימן עד

משא"כ באה"נ שיש לו תקנה מותר לשהותו לכתחלה והרי ע"ז אסור אפילו רק רוצה בקיומו כדאי' ע"ז (ס"ד) ואפילו לשמור יי"נ של נכרי בחנם אסור. ור"א הקפר מצא ע"ז ושמרו עד שבא הגוי וביטל כדאיתא שם /ע"ז/ (מ"ג). אלא כיון דיש לו תקנה בביטול שרי. והא דאי' שם (ס"ד) המתן לי עד שאמכור ע"ז כו' אסור שהוא רוצה בקיומו היינו שרוצה שיהי' ע"ז אבל בקיום כספה וזהבה שרי כמבואר שם בע"ז המתחלקת לפי שבר' והא דמסיק הש"ס והלא רוצה בקיומו שלא יגנבו כו'. משום יי"נ לחוד מקשה דלית להו תקנה. אבל בע"ז של גוי ודאי שרי.

6. סדר יעקב-ושמע מינה יודע בטיב של עבודת כוכבים (עיי"ש)

7. ספר טורי זהב על יו"ד - סימן קמא

(יג) וצורת חמה כו'. ... אלא ע"כ דלענין עשייה הכל אסור אפילו צורת חמה כפשוטו אלא לענין להשהותה אם מצאה אסור דוקא בצורת מלך הנ"ל ואם כן גם בצורת המזלות כגון ארי ושור אסור אפילו כפשוטן ומו"ח ז"ל כתב באמת דצורת ארי ושור הנ"ל דאסור לעשותן כיון שהם מזלות וקשה ממה שזכרנו דרב צייר כוורא ונראה דציוור הוא עדיף אפילו ממשוקעים דאין בציוור שום ממשות ומכל מקום נראה דאותן שמציירים במחזורים בתפלת גשם צורות המזלות לא יפה הם עושים כיון שהם מכוונים לעשות צורת המזלות:

8. שו"ת שבט הלוי חלק ז סימן קלד

א. מי שיש לו בובה (פופה בלשון אשכנז) בתוך ביתו עם ידים ורגלים. האם חייב לפגמו, כמבואר בשו"ע יו"ד סי' קמ"א סעיף ב' שיש איסור שהייה ומשום חשד, ואעפ"י שבוה"ז אין הדרך לעבוד לצורות אלן מ"מ כתב הרמ"א סעיף ג' שעדין יש כאן איסור שהייה. תשובה: דבר פשוט דצורה שלימה ופנים שלם דאסור להשהות, וצריך לפגום הפנים כהלכה.

ב. האם מספיק לפגום חלק מהפנים כגון עין או אף, או שמא היות דמבואר בפתחי תשובה ס"ק י' שאפילו בראש גולם יש איסור שהייה בכל הגוף, שמא לא מספיק, דלא גרע מראש עגול כגולם שאסור. תשובה: מה שחי' הגאון יעב"ץ בפ"ת ס"ק י' דגם ראש גולם ואטום עם גוף שלם אסור ולמד זה מדברי הרא"ש ע"ז פ"ג סי' ה', כל הגדולים חולקים ע"ז עיין בתשובות מהרי"ט יו"ד סוס"י ל"ה דלא כיעב"ץ ממילא הרא"ש מדבר מפרצוף פנים ממש ואעפ"כ אינו אוסר אלא בקומה שלמה וא"כ אין מקור לחומרת הגאון יעב"ץ אלא דבעיקר שיטת הרא"ש כ' מהרי"ט דעלינו להחמיר באיסור תורה אבל עיקר האיסור הוא הפרצוף, וכיון שפוגמו כהלכה מותר, ושיעור הפגימה עיין בבית לחם יהודה ד"ה וצורת דעכ"פ חוטם די...
ד. האם לעשות בובות כאלו יש בו איסור תורה משום "לא תעשון אתי", וא"כ אם נפל יד או רגל איזה היתר יש לו להחזירם היות שהוא גומר צורת אדם. תשובה: אם לא פגם ופיחת צורת הפנים בודאי אסור, ואם פיחת צורת הפנים כהלכה אין איסור רק להגאון יעב"ץ כנ"ל, וכבר כתבנו דדבריו נגד גדולי עולם, ועכ"פ יש לימוד זכות למנהג העולם להקל. שאלה:

ו. צורת חמה לבנה וכוכבים אסור אפילו אינו בולט כמבואר בשו"ע שם (סעיף ב') האם מותר לצלם החמה לפני שקיעתה (כמו שיש עושין על יד הים) או דיש בזה איסור תורה.
 תשובה: אם יש בו איסור תורה של לא תעשון כבר כתבתי למעלה באות ה' מכ"מ איסור שהי' נראה דאיכא.
ח. האם מותר לצייר שמש וירח וכוכבים בפרשת בראשית כשלומדים עניני בריאת העולם האם זה נחשב להתלמד שמבואר בשו"ע (שם) שמותר או לא, וכן מציירין חלום יוסף בפרשת וישב, האם זהו בכלל להתלמד. תשובה: הרי הש"ך בנקודת הכסף התיר אפילו ציורים של י"ב מזלות מטעם להבין ולהורות ומכ"ש להתלמד כענינינו.
ט. מה המקום להתיר יש כאן, לעשות ולרקום צורת כוכבים בבתי כנסיות ע"ג הפרוכת היות שכוכבים אסור אפילו אינו בולט, וכן על מה שמכו הרבה מקומות לצייר צורת רקיע כחול עם כוכבים למעלה על גג ביהכ"נ היות שזהו דמות שמי במדור התחתון כמבואר בשו"ע שם. תשובה: כמדומני שצורת הכוכבים היינו עגולים אם קרני זויות בולטות, וזה לא עושים כלל.
י. בכמה מקומות עושין עוגיות בצורת חלקי הבריא, כגון אילנות פרחים בתים ירח וכוכבים, האם יש בזה היתר שאינם לקיום היות דמבואר בשו"ת חת"ס (יו"ד קכ"ט) שאפילו ע"מ לשבור לאלתר ג"כ אסור. תשובה: בח"ס שם לא נמצא זה, מכ"מ הדין אמת דע"מ לשבור ג"כ אסור דהא סו"ס עבר על לא תעשון אתי, מ"מ באוכלין אני מסופק אם יש איסור מ"מ בודאי יש למנוע מזה בצורות האסורות ואין פנאי לעיין, יותר כעת:

9. שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן סג

שאלה: האם מותר מצד ההלכה להצטלם בתמונה פוטוגרפית, או יש בזה איסור משום שנאמר לא תעשה לך פסל וכל תמונה? תשובה: ...וכן הריטב"א בחידושו לעבודה זרה (דף מ"ג ע"ב), כתב להחמיר בצורת אדם שנעשית בדיו וסממנים, שהרי היא כצורה בולטת. וכן כתב הטורי זהב (ס"ק י"ב), שהעיקר להחמיר בזה כדברי הרמב"ן והר"ן ע"ש. וכן כתב בשו"ת הרמ"ז (סימן נ"ח). אולם מרן השלחן ערוך יורה דעה (סימן קמ"א סעיף ד'), פסק להתיר כדעת הרמב"ם... גם בשו"ת דברי מלכיאל חלק ג' (סימן נ"ח) כתב, שיש להחמיר שלא להצטלם בתמונה פוטוגרפית כיון שלדעת הריטב"א הוא איסור גמור, ושומר נפשו ירחק מזה. ומכל שכן שעל פי הקבלה יש טעם להחמיר בזה. ולכן לא יפה עושים התולים צורות ותמונות של צדיקים וקרובי משפחה על הכתלים של חדרי דירתם עכת"ד. וכן כתב הגאון יערות דבש דרוש ב' (דף י"ט ע"ב), שעל פי הזוהר והמקובלים יש להחמיר בזה... ובתמונה פוטוגרפית שאינה בולטת יש ספק ספיקא להקל, והלכה רווחת שבכל ספק ספיקא אפילו באיסור תורה יש להקל... אבל מעיקר ההלכה כבר פשט המנהג להקל בזה בכל אופן בצילום פוטוגרפי, כפסק רבותינו בעלי השלחן ערוך. ...וכן נפוץ המנהג גם אצל החרדים לדבר ה' כשיש צורך בדבר משום חיוב התורה והיהדות ע"כ. וכן כתב להקל הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד בשו"ת שלמת חיים (חלק יורה דעה סימן י"ח). וראה עוד בשו"ת נהרי אפרסמון (חלק יורה דעה סימן קי"ח), ובשו"ת הרשב"ן (חלק אורח חיים סימן קי"ג), ובשו"ת הלל אומר (סימן ס"ג). וכבר אמרו בירושלמי מעשר שני (פרק ה' הלכה ב'), כל הלכה שהיא רופפת בידך צא וראה היאך הצבור נוהגים ונהוג כן. והנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם.

10. שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן סד

שאלה: האם מותר לקנות לילדים בובות העשויות תבנית אדם בולטת? תשובה: במסכת עבודה זרה (דף מ"ג ע"ב) מבואר שאסור לעשות צורת אדם בולטת... ברם כל זה בעשיית פרצוף אדם בולט לנוי, כגון אנדרטי וכיוצא בזה, שהיא צורה קבועה. אבל בובות העשויות לצורך תינוקות לשחק בהן, נראה שאין בעשייתן שום איסור, וכל שכן שמותר לקנות ולהשתות ברשותן... ואם הכלים מבוזים, כגון כוסות ששותים בהם, מותרים, שלא נעשו אלא לנוי. ולפי זה גם הבובות שעיקר עשייתן לתינוקות לשחק בהן, ופעמים רבות שהן מתגוללות בעפר ובמקומות לא נקיים, הרי זה כמוצא צורה שעל כלים מבוזים שאין דרך לעובדה, ומכיון שאין בזה שום חשד של עבודה זרה מותר... בסיכום: מותר לעשות בובות שהן תבנית אדם שלם בכל גופו. ומכל שכן שמותר להסתחר בהן וכן לקנותן לצורך תינוקות לשחק בהן.